

Laurentius voorbeeld voor diaken van nu

De meesten kennen het fenomeen: er is iets nieuws dat je bezighoudt en vervolgens kom je het verrassend veel tegen. Hiervoor blijkt zelfs een officiële naam te bestaan, zo leert Wikipedia me: het 'Baader-Meinhof-fenomeen'. Dit is "de illusie dat een woord, naam of ander object dat recent onder iemands aandacht kwam in de volgende periode plotseling voor lijkt te komen in een onwaarschijnlijk hoge frequentie." De naam verwijst naar de Baader-Meinhof-Groep, een terroristische organisatie in de Bondsrepubliek Duitsland. In 1994 meldde Terry Mullen dat hij die term in 24 uur meerdere keren was tegengekomen, terwijl hij er nog nooit van had gehoord. Hij noemde dit vervolgens het Baader-Meinhof-fenomeen. Taalkundige Arnold Zwicky bedacht in 2006 de meer wetenschappelijke term 'frequentie illusie'.

Zoiets overkwam me in de aanloop naar het schrijven van dit artikel, al was de heilige Laurentius van Rome voor mij natuurlijk niet nieuw. Maar hij hield me wel bezig (want wat zou een originele insteek voor dit artikel zijn?). En ineens kwam de heilige Laurentius voorbij in aflevering drie van de misdaadserie Fargo, die speelt in de setting van het besneeuwde en koude Minnesota. Hoe groot is de kans daarop?

Volgens Wikipedia niet groot, want in het lemma over de heilige Laurentius staan slechts drie verwijzingen naar de populaire cultuur. Eén van die drie is inderdaad deze aflevering van Fargo. Daarin bezoekt schurk Lorne Malvo het kantoor van supermarkteigenaar Stavros Milos, een vroom christen. Hij ziet het glas-in-lood raam achter het bureau van Stavros, dat de heilige Laurentius verbeeldt. Daarop vertelt Stavros in het kort het levensverhaal van Laurentius, eindigend met diens einde: hij werd gefolterd op een rooster boven een vuur. Volgens de legende zou hij toen gezegd hebben: "Ik ben gaar, keer mij maar om."

Het is dat levensverhaal waardoor de heilige Laurentius beschermheilige van de armen is geworden (tevens is hij patroon van de

bibliothecarissen, koks, pastei- en banketbakkers, bierbrouwers, kolenbranders en brandweerlieden). Hij leefde in de derde eeuw in Rome tijdens de christenvervolgingen. Keizer Valerianus laat paus Sixtus II en een aantal diakens ombrengen, aartsdiaken Laurentius neemt hij gevangen maar laat hij vervolgens vrij: hij wil zo de schatten van de Kerk en de kostbare boeken waar Laurentius voor verantwoordelijk is in handen krijgen. Laurentius gebruikt de dagen na zijn vrijlating om die schatten te gelde te maken en de opbrengst uit te delen aan de behoeftigen in de stad. Vervolgens keert hij met een grote groep armen terug naar de keizer en zegt op hen wijzend: "Zie daar de schatten van de Kerk." Dit wordt hem niet in dank afgenomen, waarna hij de marteldood sterft. Hij wordt afgebeeld als diaken (met dalmatiek) en met een rooster; met kruis en heilig(e) boek(en), met martelaarspalm, aalmoezen uitdelend, of ook met een (enorme) kelk – het symbool voor de kerkelijke schatten die hij in bewaring hield. Voor diakens is de heilige Laurentius een voorbeeldfiguur. André van der Steenstraeten is als diaken verbonden aan de Sint Catharinakathedraal in Utrecht. Kort na zijn benoeming in het najaar van 2017 kreeg hij uit de nalatenschap van priester Laurens Bottenberg een beeldje van de heilige Laurentius. Dit beeld was gelegateerd aan een pas gewijde diaken die niet tot priester zou worden gewijd. Van der Steenstraeten: "Het was Ambrosius die over de heilige Laurentius verhaalt. Het is natuurlijk een verhaal dat aanspreekt. Niet in de laatste plaats vanwege het feit dat geloof en diaconie zo duidelijk verbonden zijn. Het betekent concreet voor de dag van vandaag onder andere dat zwakkeren geholpen moeten worden en een stem moeten krijgen."

"Het beeld dat ik uit de erfenis van Laurens Bottenberg heb ontvangen, heeft een prominente plaats in onze huiskamer. Het beeld en het verhaal erachter sporen mij aan om de armen als schatten van de Kerk in gedachten te houden en daar waar diaconie in het geding is, hier ook aandacht voor te vragen. Ik zie dat overigens breed. Het gaat

Van der Steenstraeten tijdens zijn diakenwijding

me niet alleen om materiële armoede maar om noodlijdenden in meer algemene zin. Oog hebben voor hen die lijden. Bijvoorbeeld voor mensen in een situatie waar verlies een rol speelt. Oog hebben voor chronisch zieken en hun naasten." "Een ander concept is dat van de verbinding. Dat woord wordt vandaag de dag te pas en te onpas gebruikt. Ook door mensen die hun eigen belangen voorop stellen en waar je dan achteraf toch moet concluderen dat ze door hun wijze van communicatie anderen feitelijk hebben afgeschreven. Het tegenovergestelde van wat Laurentius deed. Laurentius, degene die mensen tot elkaar brengt, die mensen met elkaar verbindt. Armen met rijken, bisschop met bestuurders en bestuurders met armen. In de bronnen wordt naast het martelaarschap (de daadwerkelijke verbinding met het lijden van Jezus Christus) ook het liturgisch functioneren van Laurentius voorondersteld en (derhalve kort) belicht. De verbindende taak van de diaken in kerkelijke vieringen en de verbinding tussen liturgie en diaconie. Als diaken kun je in de verkondiging mensen inspireren, motiveren en een perspectief aanreiken. Vervolgens dit verder uitdragen; vanuit het gebed en de Eucharistie naar buiten. In de ontmoeting na de viering mensen nabij zijn en met elkaar in verbinding brengen. De verbinding met Christus en Zijn Kerk is voor mij één van de meest belangrijke aspecten van het ambt."

Heel concreet werd dit recent bijvoorbeeld in het weekend van 6-7 april, toen de parochianen lang houdbare etenswaren meebrachten voor de Voedselbank. Van der Steenstraeten omarmde het idee van harte: "Een diaken moet aandacht

hebben voor de noodlijdenden. Zo'n initiatief als etenswaren meenemen voor de Voedselbank is heel passend – zo ga je vanuit de Eucharistie naar buiten, de wereld in. Het maakt de Eucharistie en de diaconie nog meer tot een eenheid."

Tijdens de diakenopleiding kwam de heilige Laurentius aan bod, herinnert Van der Steenstraeten zich. "Ik ben hem bij het onderdeel 'diaconale spiritualiteit' zeker tegengekomen. Van die diaconale spiritualiteit zijn natuurlijk vele vormen in de geschiedenis aanwijsbaar. Bij de een ligt meer nadruk op de liturgie. Die spiritualiteit komt ook in de huidige diakenopleiding aan bod, kan ik verzekeren: aangezien ik dat college ga geven. Voorbeelden als de heilige Laurentius heb je nodig. Niet alleen Laurentius, maar ook Damiaan en Bernadette Soubirous. Zij leren onder meer om dat wat je meemaakt, in het gebed een plek te geven bij God."

Het kleurrijke leven van de heilige Laurentius heeft ons ook nu nog veel te zeggen. Met name zijn radicale keuze voor de armen blijft inspireren – zij zijn de ware schatten van de Kerk. Zijn feestdag viert de kerk op 10 augustus, de vele vallende sterren die in die periode vaak zijn te zien worden ook wel 'Laurentiustranen' genoemd. Wie rond die datum zijn blik op de hemel werpt, heeft dus nog een extra reden om aan hem te denken.

door Roland Enthoven

